

jam forbeat illecebris peccatorem, & devoratum in corpus perditæ congregationis suæ transferat, quo corpore Prophetæ dixit se fortè absorbendum, nisi Dominus esset in eo: ita inquit: Nisi Dominus esset in nobis, fortè vivos absorbuissent nos. Hic ergo contrarius noster ipse est, cui Deus locutus est, dicens: Terram manducabis omnibus diebus vitæ tuæ. Et idcirco ipse & socii ejus, ut inimici Domini terram lingent.

Nec reputat tuba sonare clangorem. Id est, Prophetarum & Apostolorum increpationem audire detrectat, quibus dicitur: Sicut tuba exalta vocem tuam: sed magis sæviens: unde verus Pharaon dicit: persequens comprehendam, deparatibor spolia, & cætera. In his locis de quibus diximus: alii transulerunt: super ipsum enim gaudet arcus & gladius, lancea, hasta, & tremore & iracundia everit terram: nec credit donec clanguerit buccina: ubi eundem sensum existimo contineri: secundum quem nos exposuimus, in arcu & gladio, & cæteris armis inimici, omnes adinventiones ejus intelligendæ sunt, quæ in eo gaudeant cum his modis, quasi armis interficiunt hominem.

Ubi audierit buccinam, dicit, vah, Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus. Quando audierit, inquit, adversarius noster Dei buccinam, id est, unumquemque doctorem Ecclesiæ adhortantem commilitones suos, secundum præceptum imperiale, atque divinum: ut contra adversarium suum stent fortes in prælio: stupenti animo & scrutabili, auribusque attonitis, ait: vah, tanquam si diceret: quid audio, hac quisquam præsumit audacia, ut contra me saltem cogitet bella constituere? Ubi ergo dictum est vah: Alii dixerunt euge, quod secundum ut consequentia loci fuerit: sive in bonum sive in malum capitur. Et in psalterio: Confundantur & reverentur, quid dicitur mihi euge euge. Proinde in hoc loco irridens animo, & subannantis vultu, euge dicitur: Subtilis enim & vigilantissimus inimicus, & nimium callidus, qui sollicitudinem perdendi omnem terram habet, cum senserit aliqua initia sive signa quædam in homine, quomodo ei, ejusque vitis resistendum sit: velut sagina adversantes sibi prævenire contendit: ne sumpta contra diabolum sanctitatis arma defendant: ne veneratione digni fiant, cum rex æternus advenerit. Ululatus verò, sive sonitus, ut alii dixerunt, exercitus veri imperatoris ille est, quando se invicem uno spirita, unaque charitate & fide cohortantes, conspiratis in unum timoris Domini viribus alloquuntur: ut donec transeat iniquitas, sint perseverantes in prælio: quia charitate regis sui insula in se per spiritum sanctum, qui datus est eis, pro alterutro sunt membra sollicita.

Nunquid suscitabis eum quasi locustas? Quem de loco ad locum transilire feci: & de præfenti, scilicet mundi delectatione ad desiderium futuri sæculi inflammavi: sic utique suscitatus est de corpore infidelitatis velut sol, cum calor advenit. Has autem mutationes non locofum esse corporaliu noverimus, nam affectus sunt animorum.

Gloria narium ejus terror. Ut terreat peccatores, odio habens quod sunt: & dicens eis de Deo: Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, & cætera: de gloria narium ejus est: spiritus enim Dei est in naribus ejus: quod & sanctus Job dixit: Spiritus Dei est in naribus meis. Hoc unguento, spiritu utique Dei, perfusa est Ecclesia: sicut scribit Joannes Apostolus: Et vos unctionem habetis à sancto. Proinde hic de quo loquimur, hoc loco de bono flagrabat in interiore sensu hominis sui: in quo sensu secundum voluntatis arbitrium: aliis odor mortis in mortem: aliis odor vitæ in vitam: quoniam refuso super Christum: id est miræ fidei à sancta Ecclesia repletus est mundus: omnes fidelium populi, eodem sacro chrismate uncti sunt. Propter quod & ipsum unguentum, quod ante salvatoris notitiam intra alabastrum vasi angustias tenebatur, pistici nomen inditum erat: ut noverimus credentium populos, sicut dixit, chrismate consecratos. Hac igitur gloria odoris hujus, quasi terrore generantis perfunditur sensus interior.

Terram ungula fodit. Exultat audacter: & in occursum pergit armatis. Quicquid in se potissimum habet ad substantiæ perseverantiam: eo utique bono virtutis terram scindit, & commovet: Non enim patitur ut solum gradiatur incultum, sed studet ut ager fiat frugifer & optimus. Unde & ante Deum audacter exultat ut audiat de se, sicut de

cæteris dici: Venientes autem venient, in exultatione, tolentes manipulos suos. Itemque audiat, serve bone: quia super pauca fuisse fidelis, supra multa te constituam. In occursum pergit armatis, antequam telis vitiorum sive perfectionum à spiritualibus hostibus obruatur, in acie virtutum consistens, irruentes in se prævenit inimicos: ne aliquo ictu concupiscentiæ, vel etiam dissidentiae vulneretur. Sic namque in occursum pergit contra hostes armis virtutum, infestationeque munitos. Secundum hunc sensum sanctus David ait: Persequar inimicos meos, & comprehendam eos, & cætera.

Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Quanta libet ait minas cum grandi terrore, ita ut cum pavore incutere cupiunt inimici, loquatur: Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo: Dominus defensor vitæ meæ: à nemine formidabo adversantium: dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Proinde quoniam in hac salute luminis Dei spero: si consistant adversus me castra, non timebit cor meum. Et si confurgat in me prælium, non cedam gladio: quo mortem libenter pro Christo subire exopto.

Super ipsum sonabit pharetra: vibrabit hasta & clypeus. Super exteriorem & corporeum hominem, de quo ait Prophetæ: Et subtus me conturbata est hebetudo mea: quasi arcem animam credimus: ubi unusquisque sanctorum, utpote in interiore homine suo tanquam intra pharetram habet sagittas eloquiorum Dei: quas dum ad cavendum profert, sive dum eas frequenti correptione, veluti tela pungentia educit in medium, percussurus utique earum ictibus, eos qui merito ad salutem debeant vulnerari. Super ipsum, inquam, eloquiorum Dei resonat pharetra: quod tamen in commotione sit ambulantis. Ubi intelligitur, quod is rectè psallat, & corripit delinquentes: cujus in anteriora quotidie profectus est sanctitatis: sic enim Apostolus magnus, & potens equus Domini ait: Unum autem quidem quæ retro sunt obliviscens: ad ea verò quæ in antè sunt extendens. Sive ut brevius, & manifestius dicam: Pharetra hæc, locus est cordis: in quo sermonum Dei sagittæ conditæ sunt, & repositæ. Et signanter ait Dominus super ipsum: id est equum sonare hanc pharetram, quod est super exteriorem hominem ejus, pharetra cordis illius referta divinis eloquiis, regnat, dum ut bellator Domini, & fortis in prælio, evangelizat verbum virtute multa. Super hunc equum nihilominus vibratur hasta & clypeus. Hasta est vigilans animi virtus, sine constantia, quæ increpat peccatores: sive vitia in se confodienda mortificat. Clypeus verò scutum fidei est, in quo omnia tela nequissimi ignea possit extinguere. Et hæc propter indefinenter usum bellandi, vibrare dicuntur: quæ sint utique in exercitatione præparata. Nam de talibus armis fulgentibus ita dicitur: In lucem jacula tua ibunt, in splendorem coruscationis annorum tuorum.

Fervens & fremens sorbet terram. Fervens fide in spiritu, & fremens ut Salvator: qui quando in vitis mortuum spiritaliter suscitatur, fremit in spiritu. Ita hic, inquam, fremet contra inimicos suos, sive vitia, sive etiam apertos persecutores: & ita sorbet terram suam, dum eam de carnali conversatione in spiritualem convertit. Sic itaque fremens sibi quoque plurimum cum indignatione irascens, sorbet eam sicut dixi, ut illam in spiritu sui affectionem transmittat: ubi est ille absconditus cordis homo in incorruptibilitate, quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.

Nec reputat tuba sonare clangorem. Tanta animi virtute induitur, ut nullum terrorem adversariorum formidet, quando ad omnem sonitum inimicorum provocantium sit paratus.

Ubi audierit buccinam, dicit: euge, Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus. Qui cum audierit alta voce Evangelium prædicari, gaudet & exultat, quod euge significat. Omnium præpositorum de scripturis dominicis fortissimorum virorum exempla profitentium, totius quoque Ecclesiæ congregationem, quæ exercitus Dei dicitur, unanimes atque unius fidei sonum cum audierit, dicit, euge: & lætus cum exhortatione ducum, etiam ululatum audit exercitus. Ululatus autem hoc loco ille significatus est, quando bellatores in acie stantes pugnaturi, se invicem cohortantur. Sed dicit aliquis: quemadmodum fieri potest, ut una eademque res per figuram nunc in bonam partem,

partem, nunc in malam intelligatur: sicut hic nos fecimus, ut hunc equum per allegoriam diximus, & in malum & bonum posse sentire. Ad hoc respondeo, ubi sine epitali aliquid nomen ponitur in scripturis, ut puta mons tantum, & non additur ei, ut dicatur mons Sion, aut mons corruptus, non ab re existimo, quin expositio de eadem re in utramque partem sit libera. Ubi verò cum epitali, ut leo de tribu Juda, aut certè sedet in insidiis sicut leo: ibi aut Christus, sine ulla cunctatione intelligitur, aut diabolus adversarius noster. Et si placet demus aliquid exemplum, ubi de arbore in Evangelio Dominus ait ad discipulos suos: Si habueritis quidem fidem sicut granum sinapis dicitis huic arbori, eradicare & transplantare in mari, & obediet vobis. Ubi quidam intellexerunt: quia fides credentium eradicet inimicum, atque evellat de terra Ecclesiæ: terra scilicet Judææ atque confessionis: & in mare populorum, hominum videlicet impiorum transferat: & illi mali spiritus in Evangelio hoc ipsum significare possunt: qui cum hominibus immundis & peccatoribus porcorum nomine indicatis, in mare præcipitati sunt. Ubi verò eandem arborem Dominum significari voluerunt, ita interpretati sunt, quod prædicatione Apostolorum qui gratiam Christi & virtutem fidei susceperunt, arbor Christus Dominus eradicetur quodammodo de illa gente Judæorum, in qua velut stirpe generis tenebatur, & transplantatur in mare gentium: sicut ipse Dominus eidem Judæis locutus est, dicens: Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.

Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter: expandens alas suas ad Austrum? Consequens est ut hunc accipiter in bonam partem intelligamus: sanctum scilicet qui sapientiam per conversionem acceperit, ut prædari & rapere jam cesset, carnibus etiam secularium sensuum vivere desistat, & qui veteris hominis exuvias in baptismo depoluerit, plumescens, quodammodo renovata sit sicut aquilæ juvenus ejus: maxime cum promissionem habens præsentis vitæ & futuræ, quæ in aliis significata est, ad austrum, unde calor fidei est, se verterit, unde Christum venisse cognovit: quod & Propheta ita faciendum prædixerat dicens: Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte umbrato & caligoso. Bethleem namque civitatem Domini respicientibus, Jerusalem in Meridie, quod est in Austro, positam scimus: Et secundum tropicos intellectus hunc calidum ventum, ut aromata gratiarum ferveant, sponsum invitatur, dicens: Exurge Aquilo, & veni Austro, perfla hortum meum, & perfla aromata mea. Ubi ergo dictum est: expandens alas suas, ad Austrum: alii dixerunt, expansis penibus immobilis, & respiciens Austrum. Intentionem ergo perseverantiam dicit ejus, qui per calorem fidei duorum testamentorum gubernaculis vivens, splendorem æternæ beatitudinis contempletur.

Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila? Aliquando in bonam partem Aquila dicitur, & pro ipso Deo, dicente Moyses: Sicut aquila protegit nidum suum, & super pullos suos confidit, ut superius diximus. Hic verò à Deo potestas adversaria aquila dicitur: quæ ex permissa Dei elata in superbiam, multum possit, sicut Propheta ait: Et erit quasi aquila super domum Dei. Prophete quoque multis in locis scripturarum suarum eum superbissimum notant, id est, diabolum: & inde est quod eis & magnus dicitur: eo quod levetur tumens super montes Aquilonis: & super altra cæli ponat sedem suam, cupiens se exæquare altissimo.

Et in arduis ponet nidum suum. In magnis quibusque & eminentibus sæculi hujus, ac malis hominibus sedem sibi constituit: ut in eis velut durus dominus, & rex trux, ac potentissimus commoretur.

In petris manet. In excelsis videlicet duris, & in malitia fortibus manet & habitat.

Et in præruptis silicibus commoratur. Prærupte silices intelliguntur blasphemii, qui sunt nimium duris, & indomitis cordibus, atque in ruinam suam inclinato peccatorum pondere dependentes.

Atque inaccessis rupibus. Inaccessæ verò rupes, sunt homines porrecti in altum, nimia elatione cordis sui: ad quorum superbiam, quæ eis supra cæteros quasi singulare ad proprium malum sit, nullus accedat.

Inde contempletur escam. Per illos utique quos superbia

Tom. V.

nimium elatos diximus, quos hæresarchas, aut Judæos, sive sapientes sæculi: id est, philosophos, intelligimus: perditos quoque dum eos erroribus suis in laqueos in escam suam capit: secundum Prophetam, qui eodem de diabolo ita ait: Escæ ejus electæ.

Et de longè oculi ejus prospiciunt. Sagacis valde atque pervigilis adversarii nostri animum, ad inquirendas vires sanctorum dimicantium, nomine oculorum appellavit Deus. Quod autem ait, de longè: mentis ejus intuitus subtili intentione prospicit: eo quod etiam in posterum exercitæ malitiæ sagaci suspitione prævideat: non locorum spatia intelligenda sunt: sed initia dispositionis humanæ ad rectè vivendum. Hoc inquam, de longè prospicit: quod est ab ipsis utique exordiis subtilis spiritus, & ad omne malum nimium mobilis intuitus: ut illic antequam conatus hominis saltem in aliquo roborentur, pullulantia bona reprimat, & extinguat, & interemptum hominem faciat foretere peccato.

Pulli ejus lambunt sanguinem: & ubicumque cadaver fuerit, statim adest. Pulli ejus, sunt filii ejus vel socii ejus, qui in conspiratione tyrannidis cum eo adversum Deum, moliti sunt iniquitatem. Hi igitur livore invidiæ, sitientes sanguinem hominum lambunt. Et quod ait: ubi fuerit cadaver, statim adest: alii dixerunt: & ubi fuerit cadaver, statim reperitur: quod sive de authore mali, sive de satellitibus ejus dicatur, ubi affuerit, illic peccatum illico gignitur: quod in anima ita foreat, sicut vulnus in corpore.

Et adiecit Dominus, & locutus est ad Job: Nunquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? Uti qui arguit Deum, debet respondere ei. Totā altercatio quæ in superioribus libri hujus contextitur: in hoc loco à Domino declaratur: cum ipse dicit: Nunquid qui contendit cum Deo. Unde apparet quia contra Deum, quadam præsumptionis audacia ex fiducia bonæ conscientie sit locutus: non tamen blasphemavit Deum, sicut quibusdam videtur. Ubi & si asperius aliqua dixit, ad idem respiciens, ad quod Deus, justus est: tenorem justitiæ Dei respiciens, locutus est non ad blasphemandum Deum; unde illum secundum justum judicium ejus requirendo, quasi constringit & dicit: ut parcat, vel eum injustum declaret. Quare eum circa se juxta injustitiam judicare sentiat: cum eum optimè novit justum. Accepta igitur Job ratione à Deo, in his sermonibus quos locutus est, quia omnia utique quæ creasset, ipse gubernaret & regeret: à quo etiam omnino nihil injustum fieret, convictus sicut hic aperte demonstratur, flebat: sed admonetur à Domino atque compellitur: ut quia adversus eum contendit, eumque arguere conatur, ipse ad interrogata respondeat. Et ait scriptor libri hujus:

Respondens autem Job Domino dixit: Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Beatus autem Job agnoscens se leviter & non consummatè locutum, dicit omnino se Deo respondere non posse. Propter quod cupiat se silentio cohibere: sicut ait:

Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum: quod utinam non dixissem: & alterum, quibus ultra non addam. Eo quod unum & aliud verbum dixerit: pro quibus potuerit lædere. Illa esse existimo, sicut superius comprehendit, quæ ita dixit: Elegit suspensum anima mea, & mortem ossa mea: & si flagellat, occidat semel, & non de penis innocentem rideat.

Caput XL.

RESPONDENS autem Dominus Job, de turbine, dixit: Id est, vel de increpationis impetu, vel de perturbati aëris ac nubium obscuro.

Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & indica mihi. Sive ut alii dixerunt: Nequaquam, sed accinge sicut vir lumbos tuos, & cætera: quod est, nolo ut taceas, ait Deus, sicut ipse disponis, sed potius loquere: & quod interrogo te, responde mihi. Quemadmodum autem Deus hominibus loquatur: cum sit ipse spiritus, multis significationibus divinæ nobis indicant literæ, ut Pater de nube ad filium loquitur: & Moysi in flamma ignis, & Ezechiel sedenti cum senioribus Israel, sit sermo Domini, & solus audiebat quæ dicebantur à Domino.

D d d